

INNOVATSION TA'LIM MUHITIDA NOAN'ANAVIY METODLAR VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARING INTEGRATSIYASI

Rustamova Laylo Turkmanovna

*Samarqand viloyati Pastdarg'om tuman 3-son texnikumi
Maxsus fanlar kafedra mudiri va maxsus fanlar mudiri*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada innovatsion ta'lim muhiti sharoitida noan'anaviy ta'lim metodlari hamda axborot texnologiyalarining o'zaro integratsiyasi masalalari yoritilgan. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv va ijodiy metodlarning ta'lim jarayonidagi o'rni, shuningdek, raqamli texnologiyalar asosida ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy faolligi va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga erishish yo'llari ko'rsatib berilgan. Maqolada innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishda noan'anaviy metodlarning ahamiyati va ularni axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish orqali ta'lim sifatini yaxshilash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *innovatsion ta'lim muhiti, noan'anaviy metodlar, axborot texnologiyalari, raqamli ta'lim, interaktiv metodlar, ta'lim samaradorligi, pedagogik innovatsiyalar.*

KIRISH

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalari o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi talabalarni faqat tayyor bilimlarini egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, taxlil qilishlariga, xatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsning rivojlanish, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi.

Ta'lim jarayonida o'quvchi talaba asosiy figuraga aylanadi. Shuning uchun oliy o'quv yurtlari va fakultetlarida malakali kasb egalarini tayyorlashda zamonaviy o'qitish metodlari - interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalarning o'rni va ro'li benihoya kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagog maxoratiga oid bilim, tajriba va interaktiv metodlar o'quvchi - talabalarning bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. INNOVATSIYA (inglizcha innovation) - yangilik kiritish, yangilikdir. Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va talaba faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interaktiv metodlardan to'liq foydalaniladi. Interaktiv metodlar - bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va o'quvchi-talabalarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi.

Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

-O'quvch-talabaniing dars davomida befarq bo'lmaslikka, mustaqil fikrlash, ijod etish va izlanishga majbur etishi;-O'quvchi-talabalarni o'quv jarayonida bilimga bo'lgan qiziqishlarini doimiy ravishda bo'lishini ta'minlashi;

-O'quvchi-talabaniing bilimga bo'lgan qiziqishini mustaqil ravishda har-bir masalaga ijodiy yondashgan xolda kuchaytirishi;

-Pedogok va O'quvchi-talabaniing hamisha hamkorlikdagi faoliyatini tashkillanishi.

Pedagogik texnologiyalar masalalari, muammolarini o'rganayotgan o'qituvchilar, ilmiy-tadqiqodchilar, amaliyotchilarning fikricha, pedogogik texnologiya bu faqat axborot texnologiyasi bilan bog'lq, ham da o'qitish jarayonida qo'llanishi zaruru bo'lgan TSO, kompyuter, masofali o'qish yoki turli xil texnikalardan foydalanish deb belgilanadi.

Bizning fikrimizcha, pedogik texnologiyaniing eng asosiy negizi bu o'qituvchi va O'quvchi-talabaniing belgilangan maqsaddan kafolatlangan natijaga hamkorlikda erishshlari uchun tanlangan texnologiyalarga bog'liq deb xisoblaymiz, ya'ni o'qitish jarayonida maqsad bo'yicha kafolatlangan natijaga erishishda qo'llaniladigan har bir ta'lm texnologiyasi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik faoliyatni tashkil eta olsa, har ikkalasi ijobiy natijaga erisha olsa, o'quv jarayonida O'quvchi-talabalar mustaqil fikrlay olsalar, ijobiy ishlay olsalar, izlansalar, tahlil eta olsalar, o'zlari xulosa qila olsalar, o'zlariga, guruhga, gurug esa ularga baxo bera olsa, o'qituvchi esa ularniing bunday faoliyatlari uchun imkoniyat va sharoit yarata olsa, bizniing fikrimizcha anashu o'qitish jarayoniing asosi hisoblanadi. Har bir dars, mavzu, o'quv predmetiing o'ziga xos texnologiyasi bor, ya'ni o'quv jarayonidagi pedogogik texnologiya bu yakka tartibdagi jarayon bo'lib, u o'quvchi-talabaniing ehtiyojidan kelib chiqqa xolda bir maqsadga yo'naltirilgan, oldindan loyihalashtirilgan va kafolatlangan natija berishiga qaratilgan pedagogik jarayondir.

«Ta'lim to'g'risida» gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. «Kadrlar tayyorlash milliy Dasturi»ni amalga oshirishda inovatsion pedagogik texnologiyalar. Pedagogik faoliyatni texnologiyalashtirish - ijtimoiy zaruriyat ekanligi, Pedagogik faoliyatni texnologiyalashtirish - ijtimoiy zaruriyat ekanligi. bo'lajak o'qituvchilariinng zamonaviy pedogogik texnologiyalar nazariy asoslari bilimlari bilan qurollantirish; yangi pedogogik darajada pedogogik jarayonlarni samarali tashkil etishlari uchun zarur mahoratlarga ega bo'lishlari; zamonaviy pedogogik texnologiyalar, g'oyalar maktablar, yo'nalishlar, keng turlarida yo'l topa bilish mahorati; pedogogik faoliyatni ijodiy va metodik to'g'ri bajarishga tayyorlikni shakllantirish; mustaqil ishlash, mustaqil bilim olish, o'zini tarbiyalash va o'zini mutaxassislik darajasini doimiy oshirib borishga intilishni faollashtirish zarurligi aytilgan.

Ko'p o'lchovli kontseptual asosimizni joriy etishdan oldin, biz ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bilan shug'ullanadigan ilgari nashr etilgan ramkalarni qisqacha ko'rib chiqamiz va ularniing afzalliklari va kamchiliklarini muhokama qilamiz. Bizniing o'z doiramiz qisman ushbu oldingi ramkalariga asoslangan. O'zimiz taklif qilgan doirani muhokama qilgandan so'ng, biz ushbu maxsus sonda sakkizta hujjatni taqdim etamiz va ularni taklif qilingan ramka kontekstiga kiritamiz.

2. Mavjud ramkalar

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bo'yicha hozirgi tadqiqot manzarasini baholash uchun biz adabiyotlarni mavjud ramkalar yoki modellar uchun qidirdik. Ilgari yaxshi o'ylangan model

tallon va Kraemer tomonidan kontseptual asosdir (Citation2000), bu AKTni iqtisodiy to'lovlar va iqtisodiy rivojlanish bilan bog'liq. Biroq, bir vaqtning o'zida rivojlanishning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlariga qaratilgan kontseptual asoslar kam uchraydi. Umuman olganda, biz AKTning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ayrim jihatlariga ta'sirini tushuntirishga harakat qiladigan oltita ilgari nashr etilgan ramkalarini aniqlay oldik. Biz ularni eng erta nashrdan boshlab nashr etish tartibida qisqacha muhokama qilamiz.

Madon (Citation2000) rivojlanayotgan mamlakatlarda Internet va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tushuntirishga harakat qiladigan kontseptual asosni taklif qildi. Ushbu ramka adabiyotlar, anekdot dalillar va taxminlar asosida ishlab chiqilgan. Bu Internet to'rt asosiy omillarga asosan ijobiy ta'sir ko'rsatadi, deb taklif qiladi: iqtisodiy hosildorlik guvoh sifatida iqtisodiy o'sish; sog'liqni saqlash, ta'lim, va qashshoqlik kamaytirish, shu jumladan, ijtimoiy farovonlik, ya'ni. demokratiya; va barqaror rivojlanish orqali jismoniy muhit. Madon internetning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini osonlashtiradigan vositachilik institutlarining, shu jumladan hukumat harakatlarining muhimligini ta'kidlaydi.

Axborot texnologiyalari ma'lumotlarni boshqarish va qayta ishlash texnologiyalaridir.

Odatda bu atama ostida kompyuter texnologiyalari tushuniladi. Axborot texnologiyalari sohasida turli axborotni kompyuter va kompyuter tarmoqlari orqali yig'ish, saqlash, himoyalash, qayta ishlash, uzatish kabi amallar ustida ishlar olib boriladi.

Axborot texnologiyasi asosiy texnik vositalari sifatida hisoblash- tashkiliy texnikadan tashqari aloqa vositalari – internet, telefon, teletayp, telefaks va boshqalar qo'llaniladi.

Axborot texnologiyasi insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida ham mavjud bo'lgan bo'lsada, hozirgi zamon axborotlashgan jamiyatining o'ziga xos xususiyati shundaki, sivilizatsiya tarixida birinchi marta bilimlarga erishish va ishlab chiqarishga sarflanadigan kuch energiya, xomashyo, materiallar va moddiy iste'mol buyumlariga sarflanadigan xarajatlardan ustunlik qilmoqda, ya'ni axborot texnologiyalari mavjud yangi texnologiyalar orasida yetakchi o'rinni egallamoqda.

Axborot texnologiyalari industriyasi majmuini kompyuter, aloqa tizimi, ma'lumotlar ombori, bilimlar ombori va u bilan bog'lik faoliyat soxalari tashkil kiladi.

Bugungi kunda axborot texnologiyasini shartli ravishda "saqlovchi, ratsionallashtiruvchi, yaratuvchi" turlarga ajratish mumkin. Birinchi turdagi texnologiyalar mehnatni, moddiy resurslarni, vaqtni tejaydi. Ratsionallashtiruvchi axborot texnologiyalariga chiptalar buyurtma qilish, mexmonxona xisob-kitoblari tizimlari misol bo'ladi.

Yaratuvchi (ijodiy) axborot texnologiyalari axborotni ishlab chiqaradigan, undan foydalanadigan va insonni tarkibiy qism sifatida o'z ichiga oladigan tizimlardan iborat.

Axborot texnologiyalarining hozirgi zamon taraqqiyoti hamda yutuqlari fan va inson faoliyatining barcha soxalarini axborotlashtirish zarurligini ko'rsatmoqda.

Jamiyatni axborotlashtirish deganda, axborotdan iqtisodni rivojlantirish, mamlakat fan-taxnika taraqqiyotini, jamiyatni demokratlashtirish va intellektuallashtirish jarayonlarini jadallashtirishni ta'minlaydigan jamiyat boyligi sifatida foydalanish tushuniladi.

Darxaqiqat, jamiyatni axborotlashtirish—inson xayotining barcha jabxalarida intellektual faoliyatning rolini oshirish bilan bog'lik ob'ektiv jarayon xisoblanadi.

Jamiyatni axborotlashtirish respublikamiz xalqi turmush darajasining yaxshilanishiga, ijtimoiy yextiyojlarning kondirilishiga, iqtisodning usishi hamda fan-texnika tarakkiyotining jadallashishiga xizmat kiladi.

Jamiyatni axborotlashtirish jarayonini 5 asosiy yunalishga ajratish mumkin:

- Mexnat, texnologik va ishlab chiqarish jaraeni vositalarini kompleks avtomatlashtirish.
- Ilmiy tadkikotlar, loyixalash va ishlab chiqarish axborotlashtirish.
- Tashkiliy- iktisodiy boshkarishni avtomatlashtirish.
- Axoliga xizmat ko'rsatish soxasini axborotlashtirish.
- Talim va kadrlar tayerlash jaraenini axborotlashtirish.

Bilim olishda, ya'ni ma'lum turdagi axborotlarni uzlashtirishda kompyuter tizimining yordami benixoya kattadir. Axborot qanday ko'rinishda ifodalanishidan qat'i nazar, uni yigish, saqlash, kayta ishlash va foydalanishda kompyuter texnikasining rolini quyidagilar belgilaydi:

Birinchidan, o'qitishda yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish standart (an'anaviy) tizimga nisbatan o'quv jarayonini jadallashtirib, talabada ilmga qizikishni oshiradi, ular ijodiy faoliyatini ustiradi, bilim berishga differentsial yondashish, olingan bilimlarni takrorlash, mustaxkamlash va nazorat qilishni engillashtiradi, talabani ukuv jarayonining sub'ektiga aylantiradi.

Ikkinchidan, yangi axborot texnologiyalaridan ta'lim-tarbiya jarayonida quyidagi shakllarda foydalanish mumkin bo'ladi:

- muayyan pedmetlarni ukitishda kompyuter darslari;
- kompyuter darslari—kurgazmali material sifatida;
- talabalarning guruxli va frontal ishlarini tashkillashtirishda;
- talabalarning ilmiy izlanishlarini tashkillashtirishda;
- talabalarning ukishdan bush vaktlarini to'g'ri tashkil qilish masalalarini xal yetishda va

x.k.

Mexnat samaradorligining bundan keyingi o'sishi va faravonlik darajasini ko'tarish. katta xajmdagi multimediya axborotini (matn, grafika, video tasvir, tovush, animatsiya) qabul qilish ishlashga yangi intellektual vositalar va inson mashina interfeyslardan foydalanish asosidagina erishish mumkin.

Informatikada mexnat unumdorligini oshirish suratlari yetarli bo'lmasa, butun halq xo'jaligida samaradorligini o'sishi anchagina kamayib ro'y berishi mumkin.

Xozirgi dunyodagi barcha ish joylarining 50 foizi ga yaqin axborotni qayta ishlash vositalari bilan ta'minlangan..

Jamiyatni axborotlashtirish, yangi axborot texnologiyalari bilan ta'minlash insonlarning turli – tuman ma'lumotlarga bo'lgan ehtiyojini qondirishda muxim o'rin tutadi.

Inson axborot olami ichra yasharkan, voqeya xodisalar jarayonlarning bir – biriga aloqadorligini, o'zaro munosabatlari va moxiyatni tashkil yetish, o'z xayotidan kelib chiqayotgan murakkab savollarga ilmiy javob topish maqsadida ko'pdan - ko'p dadil va raqamlarga murojat qiladi.

Xulosa: Xulosa qilib aytsak, ta'limni boshqarish bo'yicha xorijiy tajribalarni o'rganish va tahlil qilish orqali biz butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimini yaxshilash uchun moslashtirilishi mumkin bo'lgan ilg'or tajriba va muvaffaqiyatli strategiyalarni aniqlashimiz mumkin. Turli

kontekstlardan hamkorlikda o'rganish ta'limni boshqarish amaliyotida innovatsiyalar va takomillashtirishga olib kelishi mumkin, natijada talabalar, o'qituvchilar va jamoalarga foyda keltiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirzajanov D. Seminar-praktikum shaklida dars mashg'ulotlarini loyihalash// TA'LIM TEXNOLOGIYALARI, 2006 yil. 4-son.

32. Misty E Vermaat, Susan L Sebok, Steven M Freund. Discovering Computers (C)2016 (2016 edition). Textbook.USA, 2016

33. Musurmonova O.M., Yo'ldosheva S.M., Xoshimova M.K. Kasbiy malaka va pedagogik mahorat. -T.: 2009

2. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi.: Nasaf,2000.

3. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi: Nasaf,2000.

4. Og'aev S. Yangi pedagogik texnologiya-hayotiy ehtiyoj. «Xalq ta'limi» jurnali, 276